

YENİLENEBİLİR ENERJİ YATIRIMLARININ ARTTIRILMASINA YÖNELİK VERGİSEL TEŞVİKLER: TÜRKİYE VE SEÇİLMİŞ BAZI ÜLKELER ARASINDA KARŞILAŞTIRMA

Muhammed SAMANCI*

Öz

Yeryüzünde var olan petrol, doğalgaz, kömür gibi fosil kaynakların gelecekteki nüfus artışı ve günlük yaşamda kullanılan cihazların artması nedeniyle hızlı bir şekilde azalması beklenmektedir. Bu nedenle, yenilenebilir doğal zenginliklere sahip ülkelerde yenilenebilir enerji yatırımları ve kaynaklarının kullanımı enerji ihtiyacının karşılanması bakımından büyük önem taşımaktadır. Bu çalışmanın amacı, Türkiye’de ve seçilmiş bazı ülkelerde yenilenebilir enerji yatırımlarına yönelik vergisel teşviklerin, özellikle vergi muafiyetleri ile vergi indirimleri açısından karşılaştırılmasıdır. Bu amacı gerçekleştirmek için ilgili ülkelerin hem vergi hem de enerji yasalarında adı geçen teşvikler incelenmiştir. Yenilenebilir enerji yatırımları alanında diğer ülkelere nazaran beş farklı vergi teşviki ile Cezayir ön plana çıkmıştır. Örnek ülkeler için Ürdün’ün ise, vergi teşvikleri konusunda en az teşvik sunan ülke olduğu söylenebilir. Türkiye’nin petrol rezervlerine sahip olmaması nedeniyle enerji konusunda dışa bağımlı olması nedeniyle yenilenebilir enerji potansiyelinden faydalanması gerekmektedir. Yenilenebilir enerji alanında kullanılan vergisel teşvikleri, diğer ülkelerin bu alanda uyguladığı teşvik sistemlerinden yararlanarak yapılandırması sonucunda daha verimli olabileceği gözlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yenilenebilir Enerji, Vergi Teşvikleri, Teşvik, Türkiye.

THE TAX INCENTIVES FOR INCREASING RENEWABLE ENERGY INVESTMENTS: COMPARISON BETWEEN TURKEY AND SOME SELECTED COUNTRIES

Abstract

The fossil resources such as petroleum, natural gas, coal on earth are expected to decrease rapidly due to future population growth and increasing use of devices used in daily life. For this reason, the use of renewable energy investments and resources in countries with renewable natural resources is of great importance in terms of meeting the energy needs. The purpose of this study to compare the tax incentives for renewable energy investment in Turkey and in selected countries,

* Dr. Öğr. Üyesi, Yozgat Bozok Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Maliye Bölümü, muhammed.samanci@yobu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0003-3185-5477>.

especially in terms of the tax reductions and the tax exemptions. In order to realize this aim, the incentives which are mentioned in both the tax laws and energy laws of the concerned countries are examined. Algeria has come to the fore with five different tax incentives in the field of renewable energy investments compared to other countries. For the sample countries, it can be said that Jordan offers the least incentive for the tax incentives. Turkey is dependent on foreign energy due to have their oil reserves. It would be more efficient to reduce this dependency and to configure the tax incentives used in the field of renewable energy by using the incentive systems implemented by other countries in this field.

Keywords: Renewable Energy, Tax Incentives, Incentive, Turkey.

Giriş

İnsanoğlu var olduğundan bu yana dünyada nüfus arttıkça, nüfusla doğru orantılı olarak enerji ihtiyacı da artmıştır. Geçmişten günümüze kadar ülkeler enerji ihtiyaçlarını fosil yakıtlardan karşılamaktaydı. Ancak, 1970’lerde petrol krizinin yaşanmasıyla birlikte insanlar petrol gibi fosil yakıtların tükenebileceğinin farkına vardı. Enerji ihtiyacının fosil yakıtlarla (doğalgaz, petrol, kömür) uzun vadede karşılanamayacağı gerçeği ortaya çıktıkça, yenilenebilir enerji kaynaklarına ihtiyaç ve ilgi artmıştır.

Yenilenebilir enerji, doğa dostu olması sebebiyle ekolojik olarak nitelendirilen, var olan kaynakların kullanımıyla tekrar tekrar üretilebilen, sürdürülebilir enerji kaynağıdır. Yenilenebilir enerji kaynakları; tükenmeyecek olması, çevreye zararının olmaması ve maliyetinin fosil yakıtlara oranla daha az olmasıyla önem kazanmaya başlamıştır. Ülkeler yenilenebilir enerji üretimine yönelik birtakım hedefler belirlemekte ve belirlenen bu hedefler doğrultusunda çeşitli teşvik politikaları uygulamaktadırlar. Vergi teşvikleri de bu politikalar içerisinde yer almaktadır. Çalışmada Türkiye ve seçilmiş bazı ülkelerde yenilenebilir enerji yatırımlarına yönelik vergi teşviklerinin karşılaştırmalı olarak ele alınması amaçlanmıştır. Bu doğrultuda, çalışmanın birinci kısmında geleneksel ve yenilenebilir enerji yatırımlarında genel trende değinilmiştir. Daha sonra Türkiye, Cezayir, Mısır, Ürdün ve Malezya’da yenilenebilir enerji yatırımlarına yönelik uygulanan vergi teşvikleri anlatılmıştır. Türkiye ile adı geçen ülkeler arasında karşılaştırma yapmanın temel nedeni, yenilenebilir enerji konusunda vergi teşvikleri bilgilerine kolay erişilmesi ve gelişmekte olan ülkeler arasında yer almalarıdır. Son kısımda ise, söz konusu ülkeler arasında yenilenebilir enerji yatırımlarında vergi muafiyeti ve muafiyet sonrası uygulanacak vergi oranları açısından karşılaştırma yapılmıştır.

1. Enerji Yatırımlarının Teşvikinde Genel Trend

Enerji kaynakları geleneksel ve yenilenebilir olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Zira çalışmada da bu sınıflandırma esas alınmıştır. Geleneksel enerji kaynakları, fosil yakıtlar ile nükleer enerjiden oluşmaktadır. Yenilenebilir enerji ise, doğal ortamda sürekli ve tekrarlayan şekilde meydana gelen akımlardan elde edilebilen enerji olarak tanımlanabilir. Çalışmanın bu kısmında geleneksel ve yenilenebilir enerji yatırımlarının teşvikinde genel trendler ele alınmıştır.

1.1. Geleneksel Enerji Yatırımlarında Genel Trend

Petrol üreten ülkeler daha fazla gelir elde edebilmek için geleneksel enerji yatırımlarına yönelik teşvik politikaları geliştirmektedir. Dolayısıyla Fosil yakıt kaynaklarına (doğalgaz, kömür, petrol) sahip olan ülkeler, geleneksel enerjiye yönelik yatırım yapılmasını teşvik etmektedir. Vergi teşvikleri de bu politikalar içinde yer almaktadır.

Körfez ülkelerinin petrol ve doğal gaz sektöründe yabancı yatırımlar Suudi Arabistan'da %54, Birleşik Arap Emirlikleri'nde %48,5 ve Umman'da %47 oranında artış göstermiştir (Belkacem, 2011:504). Ayrıca petrol fiyatlarındaki artış nedeniyle Körfez İşbirliği Ülkeleri ve diğer OPEC (Petrol İhraç Eden Ülkeler Örgütü) ülkelerinde geleneksel enerji alanında daha fazla yatırımların yapılmasına neden olmuştur. Bununla beraber OPEC ülkelerinde yer almayan ve yüksek petrol rezervlerine sahip olan Mısır'da 2004-2005 yıllarında yabancı yatırımların %65,1'i petrol sektöründe gerçekleştirilmiştir (Shilbi, 2011:84).

1.2. Yenilenebilir Enerji Yatırımlarında Genel Trend

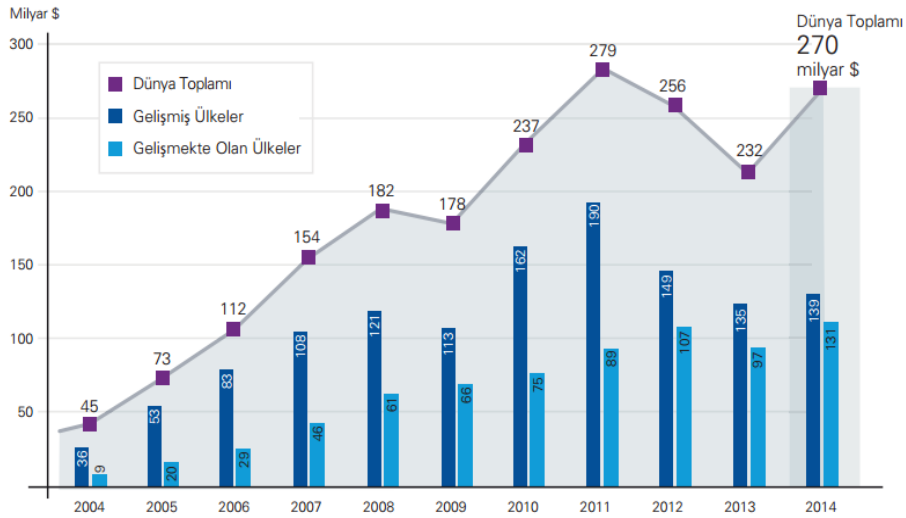
Uluslararası Enerji Ajansı tarafından yapılan tanıma göre, yenilenebilir enerji sürekli olarak yenilenen, doğal süreçlerden elde edilen enerji olarak tanımlanmış ve söz konusu ajans yenilenebilir enerji kaynaklarını küresel düzeydeki enerji talebini karşılamada "Uyuyan Bir Dev" olarak nitelemiştir (IRENA, 2007:5). Türkiye'de 2005 yılı 5346 sayılı Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Elektrik Enerjisi Üretimi Amaçlı Kullanımına İlişkin Kanunun üçüncü maddesi yenilenebilir enerji kaynaklarını; hidrolik, rüzgâr, güneş, jeotermal, biokütle, biokütleden elde edilen gaz (çöp gazı dâhil), dalga, akıntı enerjisi ve gel-git gibi fosil olmayan enerji kaynakları olarak tanımlamıştır.

Kömür, petrol, doğal gaz gibi yenilenemeyen fosil yakıtların yakın gelecekte tükeneceği gerçeği uzun yıllardır kamuoyunu meşgul etmektedir.

Bununla birlikte 1973-1979 petrol krizleri sonrası insanlar, kaynağı doğada bulunan yerli ve yenilenebilir enerji kaynaklarına yönelmektedirler. Birçok ülke yaşanan krizler neticesinde, enerji gibi olmazsa olmaz bir konuda dışa bağımlılığın sakıncalarının farkına varmıştır. Kyoto Protokolüne ardı sıra kurulmuş olan ve hemen hemen tüm ülkelerin farklı şekillerde de olsa dâhil olduğu ya da etkilendiği küresel karbon ticareti sistemi içerisinde bu enerji türlerinin kullanımı mükâfatlandırılmaktadır. Bu kapsamda tesisler kuran yatırımcılar, salınımına mâni oldukları sera gazları için projenin niteliğine göre elde ettikleri salınım haklarını ihtiyaç duyanlara satıp kazanç sağlayabilmekte ve proje finansmanına katkıda bulunabilmektedirler (Uluatam, 2010:34-35).

Yenilenebilir enerji kaynakları, alandaki teknolojik imkân ve kabiliyetler ve ayrıca maliyet yapısına dayalı farklılıklar nedeniyle tek bir teşvik türü elverişli olmayacaktır. Bunun için ülkeler, tek bir teşvik türü yerine birden fazla teşvik ve destek türlerini aynı zamanda ve bir arada kullanabilmektedir. Ülkelerin, yenilenebilir enerji kaynaklarına yönelik uyguladıkları teşvik türleri genel olarak vergi teşviklerini de kapsayan mali teşvikler ve üretim teşvikleri şeklinde sınıflandırılmaktadır (Ulusoy ve Daştan, 2018:127).

Şekil 1: Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkelerde Yenilenebilir Enerji ve Yakıtlara Yapılan Küresel Yeni Yatırımlar

Kaynak: (KPMG, 2016:6).

Şekil 1’de gösterildiği gibi 2014 sonu itibarıyla, yenilenebilir enerji sektörüne yapılan yatırımlarda önemli bir toparlanma yaşanmıştır. Son 3 yıl boyunca ilk defa küresel yeni yatırımlar yükseliş trendine girerek 2014 yılında 2013 yılına göre %17’lik bir artışla toplam 270 milyar dolara ulaşmıştır. Yenilenebilir enerji, yeni güç kapasitelerine yapılan net yatırım bakımından beşinci yılsonunda fosil yakıtları geride bırakmıştır. Gelişmekte olan ekonomilerde yapılan yatırımlar, %36’lık bir artışla, neredeyse bu konuda sadece %3 artış kaydedebilen gelişmiş ekonomilerdeki toplam yatırıma ulaşmıştır (KPMG, 2016:7).

ABD’de ulusal petrol üretiminin beklentilerin altında gerçekleşeceği ve petrol tüketiminin artışıyla karşı karşıya kalacağı tahmin edilmektedir. Bu durum ABD’nin giderek yabancı petrol piyasalarına bağımlı hale geleceği anlamına gelmektedir. Dolayısıyla petrol ithalatında herhangi bir aksamanın yaşanması durumunda ekonomi olumsuz etkilenecektir. Ayrıca Çin ve Hindistan’da meydana gelen yüksek büyüme hızı, uluslararası petrol piyasalarında petrol fiyatlarının artmasına neden olacaktır. Bunun yanı sıra yenilenebilir enerji sektöründeki teknolojik gelişmeler, maliyetlerin düşmesine ve geleneksel enerji kaynaklarından daha fazla tercih edilmesine yol açmıştır. Avrupa Birliği’nde son on yılda, İngiltere, Finlandiya ve Yunanistan gibi ülkeler yenilenebilir enerji yatırımlarına çeşitli vergisel teşvikler sunmaya başlamıştır (Ahmed, 2015:4).

Son on yılda, Suudi Arabistan ve Birleşik Arap Emirlikleri yenilenebilir enerji alanında yatırım yapma konusunda ciddi adımlar atmışlardır. PennWell Şirketi, Körfez İşbirliği Ülkelerinin yenilenebilir enerji kaynaklarına ilişkin ayırdıkları fonların 250 milyar dolara ulaştığını tahmin etmektedir (EL-Otaibi, 2013:134). Uluslararası Yenilenebilir Enerji Ajansı IRENA’nın genel merkezinin Abu Dabi’de olması, bölge ülkelerinde ve özellikle Birleşik Arap Emirlikleri’nde yenilenebilir enerji kaynakları konusunda politika geliştirilmesinde önemli bir etken olmaktadır (Hasan ve AL-Juaren, 2013:73).

Yenilenebilir enerji konusunda teşvik politikaları iki başlık altında incelenebilir. Bunlar; düzenleyici politikalar ile mali teşvik ve kamu finansman politikasıdır. Düzenleyici politikalar; sabit tarife garantisi/prim ödemesi, yenilenebilir enerji portföy standardı, net ölçüm, taşımacılık zorunluluğu, satılabilir yenilenebilir enerji hakları ve rekabete açık ihaleler şeklindedir. Mali teşvikler ve kamu finansmanı ise, yatırım/üretim vergi teşvikleri, satış/enerji/karbondioksit (CO₂) /katma değer vergisi veya diğer

vergi indirimleri, kamu yatırımları/hibe/kredi/sermaye sübvansiyonları ve indirimleri şeklinde sıralanabilir (Ulusoy ve Daştan, 2018:127).

Tablo 1: 2016 Yılında Yüksek ve Orta Gelirli Bazı Ülkelerin Yenilenebilir Enerji Teşvik Politikaları

ÜLKE	DÜZENLEYİCİ POLİTİKALAR										MALİ TEŞVİKLER VE KAMU FİNANSMANI			
	Yenilenebilir enerji hedefleri	Tarife garantisiz/prim ödemesi	Etiketlik/yüksek kapasite zorunluluğu /Yenilenebilir Enerji Portfolye Standartları	Net ölçüm	Biyoyakıt zorunluluğu/kilokalori	İstisna zorunluluğu/direktif	Alış-satılabilir yenilenebilir enerji ruhsatları	Hibe	Sermaye sübvansiyonu, hibesi veya indisi	Yatırım veya üretim vergisi indirimleri	Satış, enerji, CO ₂ KDV veya diğer vergilerde indirimler	Enerji üretimi ödemesi	Kamu yatırım, krediler ve ya hibeler	
YÜKSEK GELİRLİ ÜLKELER														
Australya*	○	●	○		●	●	○	★	○			○		
Austurya	○	○			○		○					○		
Belçika	○		●	●	○		○					○		
Kanada	●	R*	●	●	○		○					○		
Fransa	R	R			○	○	○					○		
Almanya	○	R			○	○	○					○		
Yunanistan	○	R		○	○	○	○					○		
İrlanda	○	○			○	●	○					○		
İtalya	○	R		○	*	○	○			R		○		
Japonya	R	R	○		○		○					○		
Hollanda	○	○		○	○		○				○	○		
Yeni Zelanda	○				○		○					○		
Norveç	○		○		○		○					○		
Polonya	○	R	○		○		R					○		
Güney Kore	○		○	○	○	○	○					○		
Japonya	○				R	○	○					○		
Japonya	○				○		○					○		
Birleşik Krallık	○	○	○		○		○					○		
Amerika Birleşik Devletleri ¹	R*	R*	R*	R*	○	●	●			R		○		
Uruguay	○	○		○	○		○					○		
ÜST-ORTA GELİRLİ ÜLKELER														
Arjantin	○	○		○	R			*	○	○	○	○		
Brezilya	○	○		○	R	●		*	○	○	○	○		
Çin	R	R	○		○	○			○	○	○	○		
Kosta Rika	○	R		*	○	○						○		
Meksika	○			○						○		○		
Peru	○	○	○		○							○		
Romanya	○		○		○		○					R		
Güney Afrika	R		○		○	○		*	R		R	○		
Türkiye	R	○			○							○		
ALT-ORTA GELİRLİ ÜLKELER														
Hindistan	○	○	○	●	○	●	○	*	○	○	*	○		
Filipinler	○	○	○	○	○				○	○	○	○		

○= mevcut ulusal (eyalet veya bölgeyi de içerebilir), ●= mevcut eyalet/bölge (ulusal hariç), ★= yeni (* eyalet/bölgeyi ifade eder), R= revize edilen (* eyalet/bölgeyi ifade eder), x= kaldırılmış/süresi dolmuş

1 ABD'deki eyalet seviyesindeki hedefler Yenilenebilir Enerji Portfolye Standartları politikalarını da içerir.

Kaynak: (KPMG, 2016:10).

Tablo 1'de 2016 yılı itibariyle yüksek ve orta gelirli ülkelerde uygulanmakta olan destek programları özetlenmiştir. Türkiye açısından değerlendirme yapıldığında, Türkiye üst orta gelirli ülkeler arasında yer alıp, yenilenebilir enerji hedefleri revize edilmektedir. Bununla beraber, Türkiye'de yenilenebilir enerji konusunda hem destek hem de mali teşvik

politikalarına yer verilmiştir. Destek politikaları, tarife garantisi/prim ödemesi ve biyoyakıt zorunluluğu/direktifi, mali teşvik ve kamu finansman politikaları, sermaye sübvansiyonu, hibesi veya iadesi ve kamu yatırım kredileri veya hibeleri yer almaktadır.

Türkiye’de 2015 yılında yenilenebilir enerji kaynakları alanına 1.9 milyar dolar yatırım yapmış olup, bu miktar 2014 yılına oranla %46 artmıştır. Türkiye’nin 2016 yılındaki yenilenebilir enerji toplam kurulu gücü 35 GW’dır (Özalp, 2020:137).

Yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımında dünya genelinde giderek bir artış gözlemlenmektedir. IEA’nın verilerine göre, dünya toplam enerji üretiminde yenilenebilir enerji üretimi için gerekli kaynak kullanımının 2006-2011 yılları arasında %19’dan %20’ye çıktığı ve 2018’de de %25’e yükseleceği tahmin edilmektedir (Özalp, 2020:90). Çalışmada Türkiye ve bazı ülkelerde yenilenebilir enerji yatırımlarına yönelik vergisel teşviklerin karşılaştırmalı olarak ele alınması amaçlanmıştır.

2. Yenilenebilir Enerji Yatırımlarına Yönelik Vergisel Teşvikler: Türkiye ve Bazı Ülke Uygulamaları

Sermaye sahiplerini yenilenebilir enerji alanında yatırım yapmaya teşvik etmek amacıyla destek programları yanında vergisel teşviklere de yer verilmiştir. Çalışmanın bu kısmına Türkiye ve seçilmiş bazı ülkelerde yenilenebilir enerji alanında vergi muafiyetleri ve vergi oranlarının düşürülmesi gibi vergisel teşviklere değinilecektir.

2.1. Vergi Muafiyetleri

Vergi mükellefiyetindeki kısıtlamayı ifade eden muafiyet, vergi kanunlarına göre kendileri için vergi borcu doğması öngörülen kişilerin kısmen ya da tamamen, geçici ya da sürekli olarak vergi mükellefiyeti dışında tutulmalarıdır (Pehlivan, 2012:102). Yenilenebilir enerji yatırımlarıyla ilgili vergi muafiyeti uygulamasının amacı yerel ve yabancı yatırımcıları bu alana yönlendirmektir. Bu kısımda Mısır, Cezayir, Ürdün, Malezya ve Türkiye’deki vergi muafiyetleri ele alınacaktır.

2.1.1. Mısır’da Vergi Muafiyetleri

Mısır’da yenilenebilir enerji ile ilgili yeni bir kanun düzenlemesi uygulamaya konulmamıştır. Ancak 1997 yılı 8 sayılı Yatırım Yasası’nda yer alan geleneksel enerji yatırımlarına uygulanan muafiyetlerin aynısının

yenilenebilir enerji yatırımlarına uygulanacağına dair bir düzenleme yapılmıştır. Bu muafiyetler (Arafa, 2011:283-284);

- Ticari ve sınai faaliyetlerden elde edilen gelirlerin vergiden muaf tutulması,
- Yatırımların yapıldığı bölgeler itibarıyla 5-20 yıl kurumlar vergisi muafiyeti,
- Ticaret siciline kayıt olduğu yıldan itibaren 3 yıl damga vergisi muafiyeti,
- Menkul sermaye iratlarında vergi muafiyeti,
- Projede kullanılacak hammadde ve ekipmanlara gümrük vergisi muafiyeti uygulaması.

2.1.2. Cezayir’de Vergi Muafiyetleri

Cezayir’de yenilenebilir enerji yatırımlarının teşviki ile ilgili 1993 yılı 93 sayılı Yatırım Geliştirme Yasası mevcuttur. Hem yasanın kendisi ile hem de bu yasaya bağlı 20 Ağustos 2001 yılı (03/01) numaralı talimatta yenilenebilir enerjiye ilişkin vergi teşvikleri düzenlenmiştir. 2001 yılı talimatınının 10. maddesinde; sürdürülebilir kalkınma sağlayan, çevreyi koruyan ve enerji tasarrufu sağlayan yatırımlara teşviklerin verilmesi kararlaştırılmıştır.

Vergisel teşvikler, projenin yapımı aşamasında ve üretim aşamasında iki farklı şekilde uygulanmaktadır (Mohammed, 2009:321);

- Proje Yapım Aşamasında Vergisel Teşvikler
 - Yatırım veya proje ile ilgili olarak tüm gayrimenkullerin satışında tapu harcı muafiyeti.
 - Projede kullanılacak tüm mal ve hizmetlerin KDV’den muaf tutulması.
 - Projede kullanılacak ithal malzemelerin gümrük vergisinden muaf tutulması.
- Üretim Aşamasında Vergisel Teşvikler
 - Faaliyetin başladığı tarihten itibaren 10 yıl kurumlar vergisinden muafiyet.
 - Faaliyetin başladığı tarihten itibaren 10 yıl faaliyetle ilgili bina ve arazilerin emlak vergisinden muaf tutulması

2.1.3. Ürdün’de Vergi Muafiyetleri

Ürdün’de yenilenebilir enerji alanında vergi muafiyetleri, 2012 yılı “Yenilenebilir Enerji Kanunu” ile düzenlenmiştir. Yenilenebilir Enerji Kanunu’nun 11. Maddesinde (Jordan Renewable Energy Law, 2012); "Yenilenebilir enerjiyle ilgili tüm ekipman ve hammaddeler katma değer vergisi ve gümrük vergisinden muaf tutulacak" şeklinde ifade edilmiştir. Burada dikkat çeken husus, yenilenebilir enerjiyle ilgili gelir ve emlak vergisi muafiyetlerine yer verilmemesidir.

2.1.4. Malezya’da Vergi Muafiyetleri

Yenilenebilir enerji ile ilgili vergi muafiyetleri şöyledir (MIDA, 2014);

- Yenilenebilir ve çevre dostu (hidrolik, biyokütle ve güneş) enerji alanında faaliyet yapan şirketlere 5 yıl %100 kurumlar vergisi muafiyeti.
- Güneş enerjisi sistemi ve panellerini kullanan veya bu ekipmanların ithalatını ve ihracatını yapanlara gümrük ve katma değer vergisi muafiyeti.
- Yurtiçinde üretilip su ısıtma amaçlı kullanılan güneş enerjisi panellerinin ekipmanlarına katma değer vergisi muafiyeti

2.1.5. Türkiye’de Vergi Muafiyetleri

Türkiye için 2005 yılı yenilenebilir enerji bakımından somut adımların atıldığı bir tarih olmuştur. 5346 sayılı Yenilenebilir Enerji Kanunu (YEK) ile birlikte Türkiye, bizzat yenilenebilir enerji için yerli kaynakların kullanımının arttırılmasını amaçlamış, bu doğrultuda yatırımcılar için belirli teşvik uygulamalarına gitmiştir (Yılmaz ve Hotunluoğlu, 2015:93).

Türkiye’de yenilenebilir enerji kaynaklarına yönelik vergi muafiyetleri aşağıdaki gibidir (KPMG, 2016:68);

- Genel yatırım teşvik rejimi kapsamında;
 - Yatırım ekipmanlarının yurtiçi veya yurtdışından satın alınmasında katma değer vergisi muafiyetinin sağlanması,
 - Yatırım ekipmanının ithal edilmesinde gümrük vergisi muafiyetinin sağlanması,
 - Diğer fon ve ek ücretlerde muafiyet sağlanması (31.12.2020 tarihine kadar işletime girecek olan elektrik santralleri için

yatırım ve işletme dönemlerini de kapsamak üzere 10 yıl boyunca enerji nakil hatları kiralama, irtifak ve kullanma hakkında %85 indirim).

- Faaliyetin başladığı tarihten itibaren 5 yıl boyunca geçerli olmak üzere iletim sistemi kullanma bedeline %50 indirim sağlanması.
 - Elektrik santralleriyle ilgili olan ve yatırım dönemi içinde sonuçlandırılan belgeler ve işlemlerin damga vergisinden ve harçlardan muaf tutulması.
 - Belirlenen kapasiteye sahip yenilenebilir enerji kaynaklı elektrik santralleri ve diğer benzeri yatırımların herhangi bir üretim lisansı olmadan faaliyet gösterebilmesidir.

Yukarıda bahis edilen muafiyetlerin yanında, 6446 sayılı Yeni Elektrik Piyasası Kanunu'na göre, "elektrik dağıtım şirketleri ile elektrik üretim tesislerinin özelleştirilmeleri kapsamında, 31.12.2023 tarihine kadar yapılacak devir, birleşme, bölünme, kısmi bölünme işlemleriyle ilgili olarak ortaya çıkan kazançlar Kurumlar Vergisinden müstesnadır" şeklinde ifade edilmiştir (Yılmaz, 2015:103).

2.2. Vergi Oranlarının Düşürülmesi

Yenilenebilir enerji sektöründe yatırım yapan şirketlerin dikkatini çeken husus, vergi muafiyetlerinin yanında muafiyet sonrası uygulanacak vergi oranlarıdır. Buna göre bazı ülkeler yenilenebilir enerji alanındaki yatırımları teşvik etmek amacıyla, uygulanacak vergi oranlarını düşürmeye veya tamamen ortadan kaldırmaya yönelik çalışmalar başlatılmıştır (Holland ve Vann, 1998:4). Örneğin Suudi Arabistan 2008 yılında enerji alanında faaliyet gösteren yabancı şirketlere uygulanan kurumlar vergisini %45'ten %20'ye düşürmüştür. Aynı şekilde 2008 yılında Kuveyt'te yabancı yatırımlara uygulanan %55 kurumlar vergisi oranı %15'e, Umman'da ise bu oran %50,5'ten %30,5'e düşürülmüştür (Belkacem, 2011:525).

Çalışmada yer alan ülkeler arasında sadece Cezayir'de yenilenebilir enerji alanında vergi oranlarının düşürülmesi gibi teşviklere yer verilmiştir. Cezayir'de enerji alanında faaliyet gösteren şirketlere uygulanan kurumlar vergisi oranı %30'dan %25'e düşürülmüştür. Ancak 2005 yılında hazırlanan ve 600 kurumu içine alan raporda, vergi oranlarının düşürülmesine rağmen Akdeniz kıyısında yer alan ülkelerde vergi oranlarından daha yüksek olduğu ve bu durumun Cezayir'de yeni yatırımlara engel teşkil ettiği vurgulanmıştır. Buna göre, Devlet Kurum Başkanları Formu %40 olarak uygulanan katma

değer vergisi oranını %20'ye ve kurumlar vergisi oranını %2,5'e düşürülmesi yönünde politikaların geliştirilmesi tavsiyesinde bulunmuşlardır (Mohammed, 2009:328).

3. Genel Değerlendirme

Türkiye için 2005 yılı yenilenebilir enerji bakımından ciddi adımların atıldığı bir tarih olmuştur. 5346 sayılı Yenilenebilir Enerji Kanunu ile birlikte Türkiye, bizzat yenilenebilir enerji için yerli kaynakların kullanımının arttırılmasını amaçlamış, bu doğrultuda yatırımcılar için destek programlarının yanında yukarıda anlatılan vergisel teşvik uygulamalarına gitmiştir.

Tablo 2'de çalışmada ele alınan örnek ülkelerde yenilenebilir enerji konusunda uygulanan vergi muafiyetleri açısından karşılaştırma yapılmıştır.

Tablo 2: Türkiye ve Bazı Ülkelerde Yenilenebilir Enerji Alanında Vergi Muafiyetleri

Ülke ve Muafiyet Türü	Türkiye	Mısır	Cezayir	Malezya	Ürdün
Gelir Vergisi	----	Var	----	----	----
Kurumlar Vergisi	Var	Var	Var	Var	----
KDV	Var	----	Var	Var	Var
Gümrük Vergisi	Var	Var	Var	Var	Var
Damga Vergisi	Var	Var	----	----	----
Emlak Vergisi	----	----	Var	----	----
Tapu Harcı Muafiyeti	----	----	Var	----	----

Kaynak: İlgili ülke yasalarından yararlanarak tarafımızca hazırlanmıştır.

Ürdün hariç olmak üzere, ilgili ülkelerde yenilenebilir enerji sektöründe faaliyet gösterenlere kurumlar vergisi muafiyeti uygulanırken, sadece Mısır'da gelir vergisi muafiyeti söz konusu olmuştur. Aynı şekilde yurtdışından ithal edilen yenilenebilir enerji ekipmanlarına gümrük vergisi muafiyetine tüm ülkelerde yer verilmiştir. Damga vergisi muafiyeti ise, sadece Türkiye ve Mısır'da uygulanmaktadır. Bununla beraber katma değer vergisi muafiyeti Mısır dışında tüm diğer ülkelerde uygulanmaktadır.

Yenilenebilir enerji alanında Cezayir, yukarıda bahsi geçen vergi muafiyetlerin yanında emlak vergisi ve tapu harcı muafiyeti de sunmaktadır. Bu sebepten ötürü Cezayir örnek ülkeler arasında en fazla vergi muafiyetlerine yer verilen ülke olarak değerlendirilebilir.

Yenilenebilir enerji yatırımlarına yönelik vergi muafiyeti sonrası uygulanacak vergi oranları da yatırımcılar için önem taşımaktadır. Çalışmada ele aldığımız ülkelere Türkiye, Ürdün, Mısır ve Malezya'da vergi oranlarının düşürülmesi söz konusu olmazken, Cezayir bu konuda ciddi adımlar atmıştır. İlgili alandaki yatırımlara muafiyet sonrası uygulanacak kurumlar vergisini %30'dan %25'e düşürülmüştür. Hatta Devlet Kurum Başkanları Formu bu oranı %2,5'e ve %40 olarak uygulanan katma değer vergisini %20'ye kadar indirilmesine yönelik önerilerde bulunmuştur. Bununla birlikte yenilenebilir enerji yatırımlarını teşvik etmek amacıyla yüksek petrol rezervine sahip olan bazı Arap ülkeleri de kurumlar vergisi oranlarını düşürmüştür. Örneğin Suudi Arabistan kurumlar vergisini %45'ten %20'ye, Kuveyt %55'ten %15'e, Umman ise %50,5'ten %30,5'e düşürmüştür.

Sonuç

Giderek artan enerji ihtiyacının karşılanabilmesi açısından, gelecek nesillere, yaşanabilir bir dünyada enerji ihtiyaçlarının karşılanabileceği bir ortamın bırakılması ülkelerin önemli sorunlarından biri haline gelmiştir. Bunun için tüm dünyada gündeme gelen yeni enerji politikaları çerçevesinde yenilenebilir enerji kaynaklarına yönelim kaçınılmaz bir durumdur. Yenilenebilir enerji yatırımlarını teşvik etmek amacıyla ülkelerde uygulanan politikalar farklılık arz etmektedir.

Teşviklerin, yenilenebilir enerji üretiminin arttırılmasında kullanılması beklenmektedir. Vergi teşvikleri bu politikalar içinde yer almıştır. Nitekim çalışmada incelenen ve yenilenebilir enerji alanında vergisel teşvikler açısından birinci sırada Cezayir olduğu söylenebilir. Çünkü bu alanda diğer ülkelere nazaran gelir ve kurumlar vergisi, katma değer vergisi, emlak vergisi ve tapu harcı muafiyeti gibi beş farklı muafiyete yer verilmiş ve vergi oranlarının düşürülmesi konusunda da ciddi adımlar atmıştır. Türkiye, Mısır, Malezya ise, vergi oranlarının indirilmesine yönelik herhangi bir çalışmanın bulunmaması yanında, damga, emlak, katma değer ve kurumlar vergisi alanında dört farklı vergide muafiyet uygulamıştır. Bununla beraber gümrük ve katma değer vergisi muafiyetlerinde son sırada yer almıştır.

*Yenilenebilir Enerji Yatırımlarının Arttırılmasına Yönelik Vergisel Teşvikler:
Türkiye ve Seçilmiş Bazı Ülkeler Arasında Karşılaştırma*

Türkiye petrol rezervlerine sahip olmaması nedeniyle enerji konusunda dışa bağımlıdır. Dolayısıyla bu bağımlılığı azaltmak ve yenilenebilir enerji potansiyelinden daha fazla faydalanmak için bu alanda kullanılan vergisel teşvikleri, diğer ülkelerin bu alanda uyguladığı teşvik sistemlerinden yararlanarak yapılandırması daha verimli olabilecektir.

Kaynakça

- Ahmed, R. N. (2015). Tax Policies to Balance the Incentive of Energy Investments and Environmental Protection. *Law Journal / Al-Mustansiriyah*, 5(25-26), 1-41.
- Arafa, M. A. (2011). *Foreign Investment Guarantees and Incentives in Egyptian Law*. Conference of Investment between National Legislations and International Agreements and Its Impact on Economic Development in the UAE. (s.580-592). Dubai.
- Belkacem, Z. (2011). *Trends and Constraints of Foreign Investment in the Countries of the Gulf Cooperation Council*. Conference of Investment between National Legislations and International Agreements and Its Impact on Economic Development in the UAE. (s.500-530). Dubai.
- EL-Otaibi, S. M. (2013). Green Economic Transformation and the Role of National Policies for Sustainable Growth: Saudi Arabia and The UAE Ambitious Plans and Global Experiences. UAE University 21st Annual International Conference "Energy between Law and Economics", (s. 130-145). Abo Dhabi.
- Holland, D. ve Vann, R. J. (1998). Income Tax Incentives for Investment. *Tax Law Design and Drafting*, V: 2, (Victor Thuronyi, Dü.)
- IRENA (2007). *IRENA (Uluslararası Yenilenebilir Enerji Ajansı)*. Erişim: www.irena.org, Erişim Tarihi: 18.09.2019.
- Jordan Renewable Energy Law No. (13) (2012, 4 16). (5153).
- KPMG (2016). Taxes and Incentives for Renewable Energy. KPMG International.
- Malaysian Investment Development Authority MIDA. (2014). *Environmental Incentives*. Erişim: <http://www.mida.gov.my>, Erişim Tarihi:17.12.2019.
- Mohammed, T. (2009). The Impact of Tax Incentives and The Ways to Activate Them in Attracting Foreign Direct Investment in Algeria. *Journal of North African Economies*, 5(6), 313-332.
- Özalp, M. (2020). *Küresel Enerjinin İpek Yolu: Türkiye*. 2. Baskı. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Pehlivan, O. (2012). *Kamu Maliyesi*. Trabzon: Murathan Yayınevi.
- Shilbi, M. (2011). *Foreign Direct Investment and Its Effect on Economic Growth: An Applied Study on the Egyptian Economy*. Conference of Investment between National Legislations and International Agreements and Its Impact on Economic Development in the UAE. (s. 80-89). Dubai.
- Uluatam, E. (2010). Yenilenebilir Enerji Teşvikleri. *Ekonomik Forum Dergisi*, 34-41.

- Ulusoy, A. ve Daştan, C. B. (2018). Yenilenebilir Enerji Kaynaklarına Yönelik Vergisel Teşviklerin Değerlendirilmesi. *Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 7(17), 123-160.
- Yahya Hasan, A. A.-J. (2013). *Renewable Energy and Its Role in Achieving Sustainable Development in a The United Arab Emirates*. UAE University 21st Annual International Conference “Energy between Law and Economics”, (s. 68-84). Abu Dahbi.
- Yılmaz, O. (2015). *Yenilenebilir Enerjiye Yönelik Teşvikler ve Türkiye*. Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Üniversitesi, Maliye Anabilim Dalı, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Aydın.
- Yılmaz, O. ve Hotunluoğlu, H. (2015). Yenilenebilir Enerjiye Yönelik Teşvikler ve Türkiye. *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (2), 74-97.